

ՈՒՂԵՑՈՒՑՑ

ՀԱԿԱՄԱՐՏՈՒԹՅԱՆ ԳՈՏՈՒՄ ՄԱՐՏԱԿԱՆ

ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ԼՈՒՍԱԲԱՆՈՂ ԶԱՆԳՎԱԾՍՅԻՆ

ԼՐԱՏՎՈՒԹՅԱՆ ՄԻՋՈՑՆԵՐԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

Սույն ուղեցույցը հասակեցնում է ճգնաժամային իրավիճակներում և մարտական գործողությունների ժամանակ զանգվածային լրատվության միջոցների աշխատանքը: Ուղեցույցը ներառում է լրագրողների անվտանգության ապահովման կանոնների պահպանում, միջազգային պայմանագրերով սահմանված իրավունքներ և կարգավորում դրանց հետ առնչվող հարաբերություններ: Ուղեցույցը միտված է ճգնաժամային իրավիճակներում և մարտական գործողությունների ժամանակ օգնել լրատվամիջոցներին առավել անվտանգ և ճիշտ լուսաբանել մարտական գործողություններ, չթիրախավորվել և իրենց աշխատանքներում չհրապարակել պետական գաղտնիքներ:

1. Անվտանգության գոտում, մարտական գործողությունների ժամանակ կամ ընդհանրապես առաջնագծում աշխատելիս համագործակցեք բանակի հրամանատարական կազմի հետ, հարցրեք նրանց խորհուրդներն ու հետևեք նրանց ցուցումներին:

2. Առաջնագծում պարտադիր կրեք զրահաբաճկոն և սաղավարտ, որը պետք է տարբերվի զինվորական զրահաբաճկոնից իր մուգ գույնով: Զրահաբաճկոնի դիմացի և մեջքի հատվածում մեծ տառատեսակով փակցրեք **press** բառը: Երբեք մի կրեք զինվորական համազգեստ. այն ձեզ դարձնում է թիրախ: Զինվորական համազգեստ և զենք կրող լրագրողը կարող է թիրախ դառնալ, իսկ գերվելու դեպքում նրան կարող են վերաբերվել որպես ռազմագերու:

3. Խուսափեք առաջնագծում լուսանկարել զինվորական տեխնիկայի շարժը: Տեխնիկայի շարժը, քանակը և գտնվելու վայրի մասին ցանկացած տեղեկատվության հրապարակումը օգնում է հակառակորդին:

4. Խուսափեք հաղորդումների ժամանակ նշել զորամասերի իրական անվանումները, տեղակայման վայրերը կամ մանրամասն ներկայացնել դիրքերի տեղանքը, կողմնորոշիչները:

5. Արգելվում է տեղեկություններ հաղորդել գորքերի տեղաբաշխման, կառուցվածքի, մարտական կազմի, սպառազինության, ռազմական տեխնիկայի, նյութատեխնիկական միջոցների քանակի և դրանց համալրման, ապահովվածության մասին:

6. Խուսափեք հրապարակել լուսանկարներ, տեսանյութեր որտեղ երևում են հրամանատարական կետերը, կրակակետերը, ինչպես նաև դրանց կողմնորոշիչներն ու համայնապատկերը:

7. Արգելվում է ՁԼՄ ներկայացուցիչների մուտքը զինապահեստներ, սպառազինության և ռազմական տեխնիկայի, հրթիռների, զինամթերքի, պայթուցիկ նյութերի, դյուրավառ հեղուկների, վառելիքաքսանյութերի պահեստներ:

8. Արգելվում է ՁԼՄ ներկայացուցիչների ծանոթությունը գործերի, գրքերի և մատյանների անվանացուցակին, սպառազինության, ռազմական տեխնիկայի ու գույքի հաշվառման քարտերին, մարտական պատրաստականության և պատրաստության, օպերատիվ, գորքերի տեսչական ստուգումների արդյունքների, կազմակերպչական, զորահավաքային ու այլ ծառայողական փաստաթղթերի (հրաման, ղեկավար հրահանգ, կարգադրություն, ցուցում, որոշում, կանոնակարգ, հրահանգ, պլան, հաշվետվություն, զեկուցագիր, արձանագրություն, ակտ, հայտ, հեռագիր, ծառայողական նամակ, տեղեկանք, կարգադրագիր, տեղագրական քարտեզ և այլն) բովանդակությանը:

9. Խուսափեք մարտական գործողությունների ժամանակ հրապարակել ինքնաթիռի, ուղղաթիռի, տանկի կամ այլ տեսակի զրահատեխնիկայի կողային համարները և ավտոմեքենայի պետհամարանիշը:

10. Խուսափեք խոշոր պլանով նկարել ծառայությունը շարունակող զինծառայողին, ով խոցել է հակառակորդի ռազմական տեխնիկան, մարտի դաշտում ցուցաբերել բացառիկ հերոսություն: Հակառակորդի համար թիրախ չդարձնելու համար, զինծառայողին նկարել ոչ թե խոշոր պլանով, այլ հեռվից և կողքից:

11. Մարտական գործողությունների ժամանակ զոհերի, վիրավորների կամ ռազմագերիների մասին տեղեկություն հրապարակելիս հիմնվեք բացառապես ՀՀ ՊՆ պաշտոնական հաղորդագրության վրա: Ձեր աղբյուրների ներկայացրած թվերը, անունները մի հրապարակեք: Լրացուցիչ անգամ կապ հաստատեք բանակի ղեկավարության հետ և ճշտեք տվյալները:

12. Սոցցանցերում գրառումներ անելիս պետք է անջատել աշխարհագրական դիրքի նշումը, քանի որ այդ դեպքում գրառում կատարողի տեղանքը կարելի է մեծ ճշտությամբ

հայտնաբերել: Եթե դիրքի նշումը անջատել չեք կարող, խուսափեք գրառումներ կատարելիս:

13. Սոցցանցերում հեշտությամբ կարել է կեղծել անձը: Շփվելիս հստակ համոզված եղեք, որ շփվում եք իրական օգտատիրոջ հետ: Դրա համար դիտարկեք գրուցակցի հաշիվը՝ համոզվելու համար՝ այն նորաստեղծ է, թե ոչ:

14. Համացանցում գրառում կատարելիս հիշեք, որ տեղադրված տեղեկատվությունը հնարավոր չէ հեռացնել և գրառումը շատ արագ կտարածվի այլ աղբյուրների, էլեկտրոնային կայքերի միջոցով: Այդ պատճառով յուրաքանչյուր գրառում կատարելիս համոզվեք՝ տեղադրվող տեղեկատվությունն արդյո՞ք կարող է հրապարակվել, արդյո՞ք չի պարունակում գաղտնի տվյալներ և արդյո՞ք տեղեկատվությունը համապատասխանում է իրականությանը:

15. Աշխատանքի ընթացքում հիշեք ամենակարևոր կանոնը՝ մարդու կյանքն ավելի արժեքավոր է, քան ամենահետաքրքրական ռեպորտաժը կամ հոդվածը: Հետևաբար, պետք չէ վտանգել ո՛չ ուրիշների, ո՛չ էլ ձեր կյանքը տեղեկատվության ձեռքբերման համար:

16. Ձեր հոդվածներում, ռեպորտաժներում խուսափեք «սենսացիա», «շտապ լուր», «անհավանական դեպք», «նոր մանրամասներ» և նմանատիպ ձևակերպումներից: Ցանկացած նմանատիպ ձևակերպում առաջացնում է շփոթ և լարվածություն: Փորձեք լուրերը հաղորդել առանց ավելորդ հուզական տեքստի: Հիշեք, որ ձեր հոդվածները կարդում, իսկ ռեպորտաժները դիտում են միլիոնավոր մարդիկ, այդ թվում՝ զինձառայողների ծնողներ, հարազատներ:

17. Այնպես կայանեք ձեր ավտոմեքենան, որպեսզի անհրաժեշտության դեպքում կարողանաք արագ լքել տարածքը: Վտանգի պահին մի՛ պատսպարվեք ավտոմեքենայում, դռների հետևում:

18. Առաջնագիծ մեկնելուց ձեզ հետ վերցրեք տաք վերնահագուստ, քանի որ դուք չգիտեք, թե դիրքերում որքան եք մնալու: Հագեք հարմարավետ, ջրակայուն կոշիկներ:

19. Պայուսակում պահեք միայն ամենակարևոր իրերը՝ տեխնիկա, լուսանկարչական խցիկ: Մինչ դիրքեր բարձրանալը ստուգեք՝ արդյո՞ք տեխնիկան ունի անհրաժեշտ լիցքավորում, քանի որ դիրքերում տեխնիկան լիցքավորելու հնարավորություն չկա: Պայուսակում միշտ պահեք լրացուցիչ մարտկոցներ:

20. Առաջնագիծ մեկնելուց ձեզ մոտ ունեցեք տեղանքի քարտեզը:

21. Պատերազմական գոտում հեռախոսից օգտվելը ցանկալի չէ: Հակառակորդը կարող է գաղտնալսել հեռախոսը, կապի միջոցով տեղորոշել գտնվելու վայրը: Նման գոտիներում անվտանգ է հեռախոսը կամ կապի միջոց ապահովող այլ սարքը «ավիա ռեժիմով» (Airplane mode)-ով գործածելը, եթե դրանցով լուսանկարում կամ տեսանկարահանում է իրականացվում: Խոսելը կամ զանգ ստանալը ոչ միայն տեխնոլոգիապես է հնարավոր դարձնում տվյալ մարդու գտնվելու վայրի որոշումը, այլև ձայնը կարող է նրան թիրախ դարձնել: Հետևաբար, արժե տեսանկարահանումներն անել անձայն, հնարավորինս զսպելով նաև ակամա բացականչությունները՝ հակառակորդի ուշադրությունը չգրավելու համար: Ճիշտ կլինի հեռախոսային և ինտերնետ կապի որևէ տեսակով առաջնագծից ուղիղ եթեր դուրս չգալ. երկրի, և սեփական կյանքի անվտանգությունը պետք է գերադասել ուղիղ եթերի ընձեռած բոլոր տեսակի առավելություններից:

22. Պայուսակի ապահով անկյունում պահեք փաստաթղթեր՝ անձնագիր, լրագրողի վկայական նաև դեկավարի ստորագրությամբ և կնիքով փաստաթուղթ, որը կապացուցի, որ դուք գործուղվել եք տվյալ կազմակերպությունից:

23. Ձեր պայուսակում ունեցեք փոքրիկ դեղատուփ, որտեղ կլինեն առաջին օգնության համար անհրաժեշտ իրեր, դեղորայք:

24. Ցանկալի է, որ պայուսակում պահեք չոր սնունդ կամ շոկոլադե սալիկներ: Դուք չգիտեք, թե որքան ժամանակ եք մնալու առաջնագծում:

25. Ձեզ հետ շշով ջուր վերցրեք: Չի կարելի խմել ջուր ջրհորից, գետից կամ բաց ջրամբարից:

26. Առաջնագծում օձի կամ թունավոր սողունների խայթոցներից խուսափելու համար քայլեք զգույշ, անգամ ամենաշոգ եղանակին կոշիկները չհանեք: Եթե ձեզ կամ ձեր ընկերոջը խայթել է օձը կամ որևէ այլ սողուն, ապա հարկավոր է մատներով թույլ սեղմելով թույնը 5-7 րոպե դուրս մղել վերքից: Վերքը մշակել յոդի լուծույթով, դնել վիրակապ և ձեռքի տակ եղած միջոցներով անշարժացնել վերջույթները: Օձի խայթոցի ժամանակ արգելվում է քուղ (ժգուտ) դնել, այրել խայթոցի տեղը, մաշկի վրա կտրվածք անել կամ ակոհոլ տալ:

27. Ոչ ինտենսիվ արյունահոսության ժամանակ տուժածի վերքի վրա դրեք սեղմող վիրակապ: Ինտենսիվ և առատ արյունահոսության ժամանակ անհրաժեշտ է մատերով կամ բռունցքով երակը սեղմել ոսկորին՝ արյունահոսության տեղի վերևի մասից: Առատ արյունահոսությունը կանգնեցնելու հիմնական միջոցը ոլորանն է: Ոլորանը դրեք

արյունահոսության տեղից վերև, վերջույթների վրա, վերքի մոտ: Ոլորանը ճիշտ դնելու դեպքում արյունահոսությունը դադարում է: Որպես ոլորան կարելի է օգտագործել ձեռքի տակ եղած տարբեր միջոցներ՝ կաշվե գոտի, թաշկինակ, հագուստի կտոր:

Հավելյալ տեղեկատվություն

Ջուկ – Մարտական ստորաբաժանում, բաղկացած 7-9 զինծառայողից:

Դասակ - ստորաբաժանում, որը բաղկացած է երեք ջուկից: Դասակները լինում են հրաձգային, մոտոհրաձգային, հրետանային, կապի, տանկային և այլն:

Վաշտ - մի քանի դասակից կազմված մարտավարական ստորաբաժանում: Վաշտում ծառայում է մոտավորապես 100 մարդ:

Գումարտակ - գորքի ստորաբաժանում, որը բաղկացած է մի քանի վաշտից:

Դիրք – հատված, որ պաշտպանում է ջուկը:

Հենակետ - հատված, որ պաշտպանում է դասակը, վաշտը:

Պաշտպանական շրջան - հատված, որ պաշտպանում է գումարտակը:

Պաշտպանության տեղամաս - հատված, որ պաշտպանում է գունդը, բրիգադը:

Գնդակոծություն - հրաձգային զենքերից արձակված կրակ:

Հրետակոծություն - հրետանային համակարգի զենքերից արձակված կրակ:

Ուրբակոծություն – ինքնաթիռից, ուղղաթիռից արձակված կրակ:

Անկանոն հրաձգություն – Ջենքերից ոչ նշանառու և ոչ նպատակային կրակի վարում:

Առաջնագիծ- Պաշտպանական գծի՝ հակառակորդի ճակատին ամենամոտն ընկած տեղամաս:

Դիվերսիոն թափանցում – շարժական խմբերի (Հատուկ նշանակության զորքերի, հրաձգային, մոտոհրաձգային, տանկային, օդադեսանտային) ներթափանցում հակառակորդի թիկունք՝ նրան կորուստներ պատճառելու, կարևոր օբյեկտներ ոչնչացնելու, հաղորդակցության ուղիները խաթարելու նպատակով:

Զինված պայքար - Պատերազմում պայքարի հիմնական և վճռական ձև: Զինված ուժերի և այլ ռազմականացված կազմավորումների կազմակերպված կիրառում՝ որոշակի քաղաքական, ռազմական և տնտեսական նպատակներին հասնելու համար: Իրենից ներկայացնում է տարբեր ծավալի ռազմական գործողությունների ամբողջություն, որոնք վարվում են տարածական և ֆիզիկական բոլոր տիրույթներում: Զինված պայքարը կարող է

մղվել ռազմավարական, օպերատիվ և սահմանափակ ծավալներով՝ օպերացիաների, ճակատամարտերի և մարտերի տեսքով:

Զորաշարժ – Զորքի կազմակերպված տեղաշարժն է մարտի ընթացքում հակառակորդի նկատմամբ նպաստավոր դիրք զբաղեցնելու, ուժերի և միջոցների անհրաժեշտ խմբավորում ստեղծելու, ինչպես նաև հակառակորդի կարևորագույն խմբավորումների և օբյեկտների առավել արդյունավետ խոցման համար հարվածներն ու կրակը տեղափոխելու կամ վերանշանառելու (կենտրոնացնելու, բաշխելու) նպատակով: Զորաշարժի տեսակներն են՝ թևանցումը, շրջանցումը, նահանջը և հարվածներով ու կրակով խուսավարումը:

Ճակատամարտ – օպերացիայի բաղկացուցիչ մաս: Այն մեկ օպերատիվ խնդրի լուծման համար ընդհանուր մտահղացմամբ միավորված և զորքի որոշակի խմբավորումների անցկացրած մի շարք մարտերի, հարվածների ամբողջություն է:

Մարտ – Զորքի մարտավարական գործողությունների հիմնական ձև է՝ զորամիավորումների, զորամասերի և ստորաբաժանումների ըստ նպատակի, տեղի ու ժամանակ կազմակերպված և համաձայնեցված հարվածներով, կրակով և զորաշարժով հակառակորդին ոչնչացնելու, նրա հարվածները ետ մղելու և սահմանափակ շրջանում, կարճ ժամանակում այլ խնդիրներ լուծելու համար: Մարտը կարող է լինել համագորային, հակաօդային և օդային:

Մարտական գործողություններ – Միավորումների ու զորամասերի կազմակերպված գործողություններ՝ առաջադրված խնդիրները լուծելու համար: Կիրառվում են գործողության տարբեր ձևեր և եղանակներ: Մարտական գործողությունների հիմնական տեսակներն են պաշտպանությունն ու հարձակումը:

Մարտական դիրք – զորքերի կողմից զբաղեցված կամ զբաղեցման համար նախապատրաստված տեղանքի գոտի: Որպես կանոն մարտական դիրքերը կահավորվում են ինժեներական առումով և հանդիսանում են խորը շարակարգված պաշտպանական գոտիների բաղկացուցիչ մաս՝ վերջիններիս մեջ տեղակայվելով ճակատով և խորության որոշակի կարգով:

Պատերազմ – Պետությունների, ժողովուրդների, ազգությունների, սոցիալական խմբերի միջև սոցիալ-քաղաքական, տնտեսական, կրոնական, տարածքային և այլ հակասությունները ռազմական բռնության միջոցով լուծելու ծայրահեղ ձև: Պատերազմի վարման գլխավոր միջոց են հանդիսանում Զինված ուժերը և այլ ռազմականացված կազմավորումները:

Ռազմական գործողություններ – Օպերատիվ և ռազմավարական օդակում գորքի, ուժերի և միջոցների կազմակերպված կիրառում: Ներառում է նաև գորքի տեղաշարժի բոլոր տեսակներն ու համակողմանի ապահովման միջոցառումների համալիրը: Ռազմական գործողությունները հանդիսանում են պատերազմում զինված պայքարի հիմքը: Ռազմական գործողությունները վարվում են արշավների և օպերացիաների տեսքով:

Տարաշարժ – Մարտական գործողությունների նախապատրաստման և վարման ժամանակ գորքի որոշակի մասի կազմակերպված տեղափոխում նոր ուղղության վրա, ինչպես նաև կրակի, հրթիռային գորքերի և ավիացիայի հարվածների տեղափոխում:

Օգտագործվում են նաև ընդհանուր տերմիններ, ինչպես օրինակ՝ «օպերատիվ ուղղություն», «զինված ուժերի կանոնավոր զորամասեր և ստորաբաժանումներ», «զինված ուժերի հրամանատարություն», «ԶՈՒ պահեստային ուժեր», «օպերացիոն խմբավորում» և այլն:

Հակամարտության գոտում աշխատող լրագրողների իրավունքների և պարտականությունների վերաբերյալ հիմնական փաստաթուղթը Ժնևի 1949թ. կոնվենցիան է՝ 1977թ. լրացում-արձանագրություններով: Յանկայի է, որպեսզի հակամարտություններ լուսարանող ցանկացած լրագրող դրանց հիմնարար սկզբունքներն իմանա երկու պատճառով. նախ՝ որպեսզի արձանագրի և հրապարակի խախտումները, այդ թվում՝ ռազմական հանցագործությունները: Բացի այդ, փաստաթղթի կետերի մի մասը վերաբերում է լրագրողների իրավունքներին: Համաձայն Ժնևի կոնվենցիայի զինված բախումների գոտում մասնագիտական պարտքը կատարող լրագրողները պետք է դիտվեն որպես քաղաքացիականներ, եթե նրանք այս կարգավիճակին հակասող որևէ քայլ չեն կատարել: Օրինակ, եթե նրանք զինվորական համազգեստ չեն հագել կամ զենք չեն վերցրել:

ՄԱԿ-ի անվտանգության խորհուրդը նույնպես պարբերաբար իր մտահոգությունն է հայտնում լրագրողների ազատության և անվտանգության առնչությամբ: Անվտանգության Խորհուրդի վերջին փաստաթուղթն ընդունվել է 2015 թվականին, որտեղ կոչ է արվում պետություններին քայլեր ձեռնարկել պաշտպանելու լրագրողներին, մարտական գործողությունների ժամանակ չթիրախավորելու, իսկ վերցվելու պարագայում նրանց վերաբերվելու որպես քաղաքացիական անձանց:

Լրագրողների անվտանգության հարցերով զբաղվում է նաև Միջազգային կարմիր խաչի կազմակերպությունը: Մասնավորապես, սկսած 1985 թվականից կազմակերպությունում

գործում է թե՛ գիծը (այժմ նաև օնլայն տարբերակով ICRC.org կայքում) այն լրագրողների համար, ովքեր հայտնվել են անելանելի իրավիճակում: ԿԽՄԿ-ն բացառապես մարդասիրական օգնություն է ցուցաբերում: Ոչ միայն լրագրողները, այլև նրանց գործատուները կամ հարազատները կարող են դիմել կազմակերպությանը և խնդրել աջակցություն: Նման իրավիճակներում ԿԽՄԿ-ն կարող է տարատեսակ աջակցություն ցուցաբերել՝ ստանալ տեղեկություն լրագրողի հավանական ձերբակալության մասին, տրամադրել տեղեկություն լրագրողի գտնվելու վայրի մասին, իրականացնել ակտիվ որոնողական աշխատանք կամ էլ առաջին օգնություն ցուցաբերել վիրավորված լրագրողներին: